

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
GIOVANNIHO PITRUZZELLY
přednesené dne 14. listopadu 2023¹

Věc C-400/22

VT,

UR

proti

Conny GmbH

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, kterou podal Landgericht Berlin (zemský soud v Berlíně, Německo)]

„Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce – Ochrana spotřebitele – Směrnice 2011/83/EU – Článek 8 odst. 2 – Povinnost poskytnout informace před uzavřením smlouvy – Formální povinnosti u smluv uzavřených na dálku – Smlouvy uzavřené elektronickou cestou – Objednávka učiněná aktivací tlačítka na internetové stránce – Povinnost obchodníka připojit k tomuto tlačítku slova ‚objednávka zavazující k platbě‘ – Podmíněná platební povinnost“

1. Musí být při uzavírání smlouvy na dálku mezi spotřebitelem a obchodníkem každý platební příkaz podmíněný vznikem události mimo sféru vlivu spotřebitele podroben stejným formálním požadavkům, které unijní právo klade na okamžitý a nepodmíněný platební příkaz?

I. Právní rámec

A. Unijní právo

2. Body 4, 5, 7 a 39 odůvodnění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU ze dne 25. října 2011 o právech spotřebitelů, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES a zrušuje směrnice Rady 85/577/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES (Úř. věst. 2011, L 304, s. 64) znějí takto:

„(4) V souladu s čl. 26 odst. 2 Smlouvy o fungování EU má vnitřní trh zahrnovat prostor bez vnitřních hranic, v němž je zajištěn volný pohyb zboží a služeb a svoboda usazování. Harmonizace určitých aspektů spotřebitelských smluv uzavřených na dálku nebo mimo obchodní prostory je nezbytná pro podporu skutečného spotřebitelského vnitřního trhu, na němž je nastolena správná rovnováha mezi vysokou úrovní ochrany spotřebitele a konkurenceschopností podniků při současném zajištění dodržování zásady subsidiarity.“

¹ – Původní jazyk: italština.

(5) [...] Úplná harmonizace v oblasti informací pro spotřebitele a práva odstoupit od smluv uzavřených na dálku a smluv uzavřených mimo obchodní prostory proto přispěje k vysoké míře ochrany spotřebitelů a k lepšímu fungování spotřebitelského vnitřního trhu.

[...]

(7) Úplnou harmonizací některých klíčových regulačních aspektů by se významným způsobem měla zvýšit právní jistota jak pro spotřebitele, tak pro obchodníky. Spotřebitelé i obchodníci by měli mít možnost spolehnout se na jednotný regulační rámec vycházející z jasně vymezených právních pojmů, které upravují určitá hlediska smluv uzavíraných mezi podniky a spotřebiteli v celé Unii. Výsledkem takové harmonizace by mělo být odstranění překážek vzniklých v důsledku rozdílnosti pravidel a dotvoření vnitřního trhu v této oblasti. Tyto překážky lze odstranit pouze tím, že budou stanovena jednotná pravidla na úrovni Unie. Kromě toho by spotřebitelé měli požívat společné vysoké úrovně ochrany v celé Unii.

[...]

(39) Je důležité zajistit, aby měl spotřebitel v případě smluv uzavíraných na dálku prostřednictvím internetových stránek možnost přečíst si hlavní části smlouvy a plně jim porozumět předtím, než podá svou objednávku. Za tímto účelem by mělo být v této směrnici stanoveno, že tyto části smlouvy mají být zobrazeny v těsné blízkosti potvrzení, které je vyžadováno pro podání objednávky. Je rovněž důležité zajistit, aby byl spotřebitel v takových situacích schopen určit okamžik, od kterého přijímá závazek zaplatit obchodníkovi. Pozornost spotřebitele by proto měla být konkrétně zaměřena prostřednictvím jednoznačné formulace na skutečnost, že podání objednávky s sebou nese závazek zaplatit obchodníkovi.“

3. Článek 1 směrnice 2011/83, nadepsaný „Předmět“, stanoví:

„Účelem této směrnice je přispět k řádnému fungování vnitřního trhu dosažením vysoké úrovně ochrany spotřebitele a sblížením určitých aspektů právních a správních předpisů členských států týkajících se smluv uzavíraných mezi spotřebiteli a obchodníky.“

4. Článek 2 této směrnice, nadepsaný „Definice“, stanoví následující:

„Pro účely této směrnice se rozumí:

[...]

7) ‚smlouvou uzavřenou na dálku‘ jakákoli smlouva uzavřená mezi obchodníkem a spotřebitelem v rámci organizovaného systému prodeje či poskytování služeb na dálku bez současné fyzické přítomnosti obchodníka a spotřebitele s výhradním použitím jednoho nebo více prostředků komunikace na dálku až do okamžiku uzavření smlouvy, včetně tohoto okamžiku;

[...]“

5. Článek 3 této směrnice, nadepsaný „Oblast působnosti“, stanoví následující:

„1. Tato směrnice se použije za podmínek a v rozsahu uvedeném v jejích ustanoveních na smlouvy uzavírané mezi obchodníky a spotřebiteli.“

[...]

5. Touto směrnici není dotčeno obecné smluvní právo jednotlivých států, například pravidla týkající se platnosti, sestavení nebo účinku smluv, pokud tyto aspekty obecného smluvního práva nejsou upraveny touto směrnici.“

6. Článek 6 směrnice 2011/83, nadepsaný „Požadavky na informace v případě smluv uzavřených na dálku a smluv uzavřených mimo obchodní prostory“, stanoví následující:

„1. Před tím, než je spotřebitel vázán smlouvou uzavřenou na dálku nebo smlouvou uzavřenou mimo obchodní prostory či odpovídající smluvní nabídkou, poskytne obchodník spotřebiteli jasným a srozumitelným způsobem tyto informace:

[...]“

7. Článek 8 směrnice, nadepsaný „Formální požadavky na smlouvy uzavřené na dálku“, stanoví:

„[...]

2. Pokud smlouva uzavíraná na dálku elektronickými prostředky zavazuje spotřebitele k zaplacení, upozorní obchodník spotřebitele jasným a výrazným způsobem a bezprostředně před tím, než spotřebitel učiní objednávku, na informace uvedené v čl. 6 odst. 1 písm. a), e), o) a p).

Obchodník zajistí, aby spotřebitel při učinění objednávky výslovně vzal na vědomí, že si je vědom toho, že se objednávkou zavazuje k zaplacení. Pokud je objednávka činěna kliknutím na tlačítko nebo podobnou funkci, musí být toto tlačítko či podobná funkce snadno čitelným způsobem označeny ‚objedávka zavazující k platbě‘ nebo jinou odpovídající a jednoznačnou formulací, která upozorní na skutečnost, že podáním objednávky vzniká povinnost zaplatit obchodníkovi. Nedodrží-li obchodník ustanovení tohoto pododstavce, není spotřebitel smlouvou nebo objednávkou vázán.

[...]“

B. Německé právo

8. Odstavce 3 a 4 § 312j Bürgerliches Gesetzbuch (občanský zákoník; dále jen „BGB“), nadepsaného „Zvláštní povinnosti elektronického obchodu vůči spotřebitelům“, stanoví, že:

„(3) V případě [elektronických spotřebitelských smluv na službu poskytovanou obchodníkem za úplatu] obchodník musí upravit proces objednávky tak, aby spotřebitel při zadávání objednávky výslovně vzal na vědomí, že objednávka zahrnuje povinnost platby. Při zadávání objednávky stisknutím tlačítka je povinnost obchodníka uvedená v první větě splněna pouze v případě, že na tlačítku jsou snadno čitelně zobrazena pouze slova ‚objedávka zavazující k platbě‘ nebo odpovídající jednoznačná formulace.

(4) [Elektronické spotřebitelské smlouvy na službu poskytovanou obchodníkem za úplatu] vznikají pouze tehdy, pokud obchodník splní svou povinnost podle odstavce 3.“

II. Skutkový stav, řízení a předběžná otázka

9. Žalobkyně v původním řízení (Conny, dále jen „žalobkyně“), společnost s ručením omezeným, která jedná jako nabyvatelka práv nájemce bytu (dále jen „nájemce“), vytýká pronajímateli této nemovitosti (VT a UR, dále jen „žalovaní“) překročení horní hranice výše nájemného stanovené v § 556d BGB.

10. Žalobkyně zejména nabízí nájemcům bytů prostřednictvím internetových stránek, které sama zřídila, možnost pověřit ji, aby uplatnila práva spojená s překročením maximálního nájemného vůči pronajímateli, a to kliknutím na tlačítko, které je nadepsáno „pokračovat“ nebo „pověřit snížením nájmu“ nebo „zachránit úspory ze zastropování nájemného“. Po registraci na internetových stránkách musí nájemci podpisem zvláštního formuláře potvrdit, že si přejí žalobkyni pověřit.

11. Pokud jsou pokusy žalobkyně o uplatnění práv nájemců úspěšné, a tedy jsou vymoženy částky přesahující maximální částku, zaplatí nájemci: (i) odměnu ve výši jedné třetiny (33,33 %) ušetřeného ročního nájemného (dále jen „provize“) a při zaslání upomínky pronajímateli také (ii) odměnu ve výši, která by příslušela advokátovi podle ustanovení zákona o odměnách advokátů.

12. V projednávané věci si nájemce od 15. listopadu 2018 pronajal byt nacházející se v Berlíně, jehož vlastníkem jsou žalovaní. Sjednané měsíční nájemné je vyšší než strop stanovený platnými vnitrostátními právními předpisy (§ 556d BGB).

13. Nájemce – registrací na internetových stránkách zřízených žalobkyní a podpisem příslušného formuláře – pověřuje žalobkyni, aby uplatnila příslušná práva vyplývající z překročení maximální výše nájemného vůči žalovaným. Příkazní smlouva však neobsahovala žádný údaj o platební povinnosti nájemce.

14. Dopisem ze dne 21. ledna 2020 žalobkyně vytkla žalovaným porušení ustanovení o omezení výše nájemného (§ 556d BGB) a podala řadu žádostí o informace a vrácení částek.

15. Této žalobě vyhověl Amtsgericht Berlin Mitte (obvodní soud v Berlíně, Německo), který konstatoval, že požadované nájemné je vyšší než povolené nájemné, a to v rozsahu požadovaném žalobkyní.

16. V řízení před Landgericht Berlin (zemský soud v Berlíně, Německo) žalovaní zejména tvrdili, že žalobkyně nebyla oprávněna uplatňovat práva nájemce, jelikož pověření jí bylo uděleno na základě neplatné smlouvy. Tato neplatnost vyplývala konkrétně z toho, že způsob uzavření příkazní smlouvy mezi žalobkyní a nájemcem neodpovídal požadavkům § 312j odst. 3 a 4 BGB, který provádí čl. 8 odst. 2 druhý pododstavec směrnice 2011/83 do vnitrostátního práva, neboť tlačítko na internetových stránkách žalobkyně, na které nájemce kliknul za účelem uzavření smlouvy, mělo obsahovat slova „objednávka zavazující k platbě“ nebo podobnou formulaci označující existenci smluvní povinnosti zaplatit.

17. V této souvislosti se Landgericht Berlin (zemský soud v Berlíně) rozhodl předložit Soudnímu dvoru žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, jelikož měl v projednávané věci pochybnosti o použitelnosti čl. 8 odst. 2 druhého pododstavce směrnice 2011/83, jak byl do německého práva proveden ustanovením § 312j odst. 3 a 4 BGB, podle kterého tlačítko pro dokončení objednávky na internetové stránce žalobkyně musí obsahovat výslovný odkaz na převzetí závazku k zaplacení

nájemcem. V tomto ohledu předkládající soud uvádí, že uvedená povinnost nevzniká pouze na základě objednávky uskutečněné nájemcem na internetových stránkách žalobkyně, ale vyžaduje splnění pozdějších a případných podmínek.

18. Landgericht Berlin (zemský soud v Berlíně) nicméně uvádí, že vnitrostátní právní úprava, která provádí čl. 8 odst. 2 druhý pododstavec směrnice 2011/83 do vnitrostátního práva – konkrétně § 312j odst. 3 a 4 BGB – není vnitrostátními soudy² vykládána jednotně.

19. Za těchto podmínek se Landgericht Berlin (zemský soud v Berlíně) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Je v souladu s čl. 8 odst. 2 druhým pododstavcem směrnice 2011/83/EU, jestliže je vnitrostátní ustanovení [v projednávané věci § 312j odst. 3 a 4 BGB ve znění platném od 13. června 2014 od 27. května 2022] vykládáno v tom smyslu, že se stejně jako čl. 8 odst. 2 druhý pododstavec směrnice 2011/83/EU použije i tehdy, je-li spotřebitel povinen zaplatit obchodníkovi v okamžiku uzavření smlouvy elektronickou cestou nikoliv nepodmíněně, nýbrž za splnění určitých dalších podmínek, například výlučně v případě pozdějšího úspěchu poskytnutých právních služeb, kterými byl obchodník pověřen, nebo pozdějšího zaslání upomínky třetí osobě?“

III. Právní analýza

20. Podstatou předběžné otázky předkládajícího soudu je to, zda čl. 8 odst. 2 druhý pododstavec směrnice 2011/83 musí být vykládán v tom smyslu, že do působnosti tohoto ustanovení spadá situace, kdy v okamžiku uzavření smlouvy uzavřené na dálku elektronickými prostředky z této smlouvy automaticky nevyplývá povinnost spotřebitele zaplatit, ale tato povinnost je podmíněna splněním určitých pozdějších a případných podmínek (v projednávané věci úspěšností vymáhání pohledávky zprostředkovatelem).

21. Předkládající soud si zejména klade otázku, zda lze podle jeho vnitrostátního práva (§ 312j odst. 3 a 4 BGB) smlouvu uzavřenou spotřebitelem na dálku elektronickou cestou považovat za platnou v souladu s ustanoveními čl. 8 odst. 2 druhého pododstavce směrnice 2011/83, pokud obchodník v okamžiku uzavření této smlouvy výslovně neodkazuje na to, že spotřebitel přebírá povinnost zaplatit odměnu za dotčené smluvní plnění.

22. V případě, že se ukáže, že taková smlouva je neplatná, bude třeba rovněž ověřit, zda dotčená vnitrostátní právní úprava (§ 312j odst. 3 a 4 BGB) v souladu s čl. 8 odst. 2 druhým pododstavcem směrnice 2011/83 umožňuje soudu zachovat účinky smlouvy, pokud spotřebitel nesouhlasí s upuštěním od uplatnění sporného ujednání.

23. Skutková situace je tedy velmi specifická: nájemce nemovitosti uzavírá smlouvu na dálku, kterou profesionálního zprostředkovatele pověřuje k vymáhání pohledávky spočívající ve zvýšené částce placené pronajímateli z titulu nájemného. V průběhu sporu zahájeného zprostředkovatelem proti pronajímateli o vrácení částek pronajímatel tvrdí, že smlouva mezi

² – Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr, Německo) na jedné straně uvádí, že cíl ochrany uvedený v § 312j odst. 3 a 4 BGB není dotčen, pokud v rámci smlouvy uzavřené na dálku (a) spotřebitel požaduje vymáhání případně již existující pohledávky, (b) odměna náleží obchodníkovi pouze za určitých podmínek, tj. výhradně v případě úspěchu, a (c) odměna spočívá pouze v účasti obchodníka na uplatňování pohledávky (viz rozsudky ze dne 19. ledna 2022, VIII ZR 123/21, DE:BGH:2022:190122UVIII ZR123.21.0, bod 55, a ze dne 30. března 2022, VIII ZR 358/20, DE:BGH:2022:300322UVIII ZR358.20.0, bod 58). Podle tohoto výkladu je třeba smlouvu uzavřenou mezi žalobkyní a nájemcem v projednávané věci považovat za platnou. Na druhou stranu Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr) výslovně vyloučil restriktivní výklad na základě ochranného účelu samotných ustanovení BGB (viz rozsudek ze dne 19. ledna 2022, VIII ZR 122/21, DE:BGH:2022:190122UVIII ZR122.21.0, bod 52), což by vedlo k neplatnosti předmětné smlouvy uzavřené na dálku.

zprostředkovatelem a nájemcem je neplatná z důvodu porušení ustanovení vnitrostátního práva, kterým se provádí směrnice 2011/83. Toto ustanovení vyžaduje, aby v okamžiku podpisu smlouvy uzavřené na dálku bylo na tlačítku, kterým se smlouva uzavírá, jednoznačně uvedeno, že se spotřebitel zavazuje k zaplacení. Projednávaná věc se však vyznačuje tím, že platební povinnost převzatá spotřebitelem je podmíněna skutečným vymožením dlužných částek zprostředkovatelem.

24. Kromě otázky přípustnosti, kterou se budu stručně zabývat v následujícím bodě, je třeba za účelem poskytnutí užitečné odpovědi na žádost o rozhodnutí o předběžné otázce posoudit tyto právní otázky: **a) zda případ „podmíněné platby“ spadá do působnosti čl. 8 odst. 2 druhého pododstavce směrnice 2011/83; b) pokud ano, jaké účinky má porušení povinnosti stanovené v tomto ustanovení na uzavřenou smlouvu, zejména s ohledem na vůli spotřebitele a oprávnění třetí osoby dovolávat se případné neplatnosti.**

A. K přípustnosti

25. Nejprve je třeba uvést, že žalobkyně v původním řízení zpochybňuje přípustnost předběžné otázky z toho důvodu, že třetí osoba, v projednávané věci pronajímatel, se nemůže platně dovolávat neplatnosti právního vztahu uzavřeného mezi převodcem (nájemcem) a nabyvatelem. Z toho vyplývá, že výklad směrnice 2011/83 požadovaný vnitrostátním soudem je podle žalobkyně pro řešení sporu, který mu byl předložen, irelevantní.

26. Tyto argumenty však nelze přijmout, jelikož jak vyplývá ze žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce a z vysvětlení poskytnutých předkládajícím soudem, požadovaný výklad unijního práva souvisí s předmětem sporu v původním řízení. Jak je známo, podle ustálené judikatury Soudního dvora se na otázky týkající se výkladu unijního práva položené vnitrostátním soudem v právním a skutkovém rámci, který tento soud vymezí v rámci své odpovědnosti a jehož správnost nepřisluší Soudnímu dvoru ověřovat, vztahuje domněnka relevance. Soudní dvůr může odmítnout rozhodnout o předběžné otázce položené vnitrostátním soudem pouze tehdy, je-li zjevné, že žádaný výklad unijního práva nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení, jestliže Soudní dvůr nedisponuje skutkovými nebo právními poznatky nezbytnými pro užitečnou odpověď na otázky, které jsou mu položeny, nebo jestliže se jedná o hypotetický problém³.

27. V projednávané věci se posouzení vnitrostátního soudu, potvrzené i ve výše uvedených vyžádaných vysvětleních, jeví tak, že lze dospět k závěru, že tato otázka je relevantní, přičemž bude na vnitrostátním soudu, aby sám použil zásady stanovené v původním řízení.

28. Okolnost, která vyšla najevo při jednání, že nájemce vyjádřil své přání zůstat vázán smlouvou, pokud bude potvrzena, je jistě relevantní pro řešení sporu, a to i s ohledem na argumenty, které budou rozvedeny níže, ale nemá podle mého názoru vliv na přípustnost otázky, neboť Soudní dvůr musí v tomto ohledu vycházet ze zjištění obsažených ve spise a z toho, co vnitrostátní soud uvedl v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce. Skutečnost, že se jednotlivec v konkrétní situaci rozhodne nevyužít neplatnosti stanovené daným pravidlem, nemůže mít v žádném případě vliv na posouzení, zda má být podmíněná platební povinnost považována za platební povinnost *sans phrase*.

³ – Rozsudky ze dne 24. listopadu 2020, Openbaar Ministerie (C-510/19, EU:C:2020:953, bod 26 a citovaná judikatura), a ze dne 24. února 2022, Tiketa (C-536/20, EU:C:2022:112, bod 39 a citovaná judikatura).

B. K věci samé

1. Formální požadavky na smlouvy uzavřené na dálku a „podmíněné“ platby

29. Hlavním cílem směrnice 2011/83, jak vyplývá z jejího článku 1, vykládaného ve světle bodů 4, 5 a 7 jejího odůvodnění, je zajistit vysokou úroveň ochrany spotřebitelů tím, že zajistí vysokou úroveň ochrany práv spotřebitelů při transakcích s obchodníky. Ochrana spotřebitelů v politikách Unie je zakotvena v článku 169 SFEU a v článku 38 Listiny základních práv Evropské unie⁴.

30. Směrnice, jak vyplývá z článku 3, se vztahuje na smlouvy mezi obchodníky a spotřebiteli uzavřené na dálku, přičemž definice těchto smluv je výslovně uvedena v čl. 2 bodě 7.

31. Příkazní smlouva uzavřená mezi nájemcem nemovitosti (spotřebitelem) a obchodníkem prostřednictvím k tomu určených internetových stránek takového druhu, jako je internetová stránka dotčená ve věci v původním řízení, může být samozřejmě kvalifikována jako smlouva uzavřená na dálku, která spadá do působnosti směrnice.

32. V zájmu ochrany bezpečnosti spotřebitelů při transakcích s obchodníky ukládá článek 6 obchodníkovi, aby při uzavírání smluv uzavřených na dálku poskytl spotřebiteli jasným a srozumitelným způsobem řadu podstatných informací.

33. V tomto ohledu článek 8, vykládaný ve světle bodu 39 odůvodnění, navíc odkazuje na řadu formálních požadavků, které je třeba dodržet.

34. Konkrétně čl. 8 odst. 2 obsahuje mimo jiné povinnost obchodníka informovat spotřebitele jasným a výrazným způsobem před tím, než podepíše objednávku, že uzavření smlouvy zavazuje k zaplacení.

35. Na druhou stranu, pokud je objednávka činěna kliknutím na tlačítko nebo podobnou funkci, musí být toto tlačítko či podobná funkce snadno čitelným způsobem označeny „objednávka zavazující k platbě“ nebo jinou odpovídající a jednoznačnou formulací, která upozorní na skutečnost, že podáním objednávky vzniká povinnost zaplatit obchodníkovi. Naopak v případě, že obchodník tyto formální náležitosti nedodrží, nebude spotřebitel smlouvou nebo objednávkou vázán.

36. Tato ustanovení, jak je vykládá Soudní dvůr⁵, zdůrazňují nutnost, aby obchodník při uzavírání smlouvy na dálku elektronickými prostředky spotřebiteli jasně sdělil povinnost zaplatit za smluvní plnění. Z toho vyplývá, že povinnost poskytnout tyto přesné informace je spojena s přijetím smluvního závazku.

⁴ – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 10. července 2019, Amazon EU (C-649/17, EU:C:2019:576, bod 39); rozsudek ze dne 7. dubna 2022, Fuhrmann-2 (C-249/21, EU:C:2022:269, bod 21).

⁵ – Viz zejména nedávná vodítka k výkladu čl. 8 odst. 2 druhého pododstavce směrnice 2011/83 poskytnutá Soudním dvorem v rozsudku ze dne 7. dubna 2022, Fuhrmann-2 (C-249/21, EU:C:2022:269).

37. Za účelem určení, zda jsou údaje obsažené v těchto smlouvách takové povahy, že umožňují spotřebiteli při podpisu smlouvy výslovně rozpoznat, v souladu s článkem 8 směrnice, platební povinnost, která mu přísluší, je třeba posoudit povahu a vlastnosti smluv uzavřených na dálku elektronickými prostředky, které obsahují podmíněnou platební povinnost – stejného druhu, jako je povinnost dotčená ve věci v původním řízení.

38. Textový výklad, systematický výklad a cíle směrnice vedou podle mého názoru ke stejnému řešení: formální požadavky stanovené v čl. 8 odst. 2 druhém pododstavci směrnice 2011/83 se uplatní i v případě, kdy je platba, k níž je spotřebitel povinen, podmíněna existencí určité podmínky mimo sféru vlivu spotřebitele.

39. Pokud jde o znění směrnice, použitý výraz, že „obchodník zajistí, aby spotřebitel při učinění objednávky výslovně vzal na vědomí, že si je vědom toho, že se objednávkou *zavazuje* k zaplacení“, nerozlišuje mezi platbami jistými a „podmíněnými“.

40. Jak Komise správně uvádí, pokud by unijní normotvůrce chtěl omezit informační povinnost na případ nepodmíněné platební povinnosti, učinil by tak výslovně. Tak tomu však nebylo⁶. Uzavření smlouvy elektronickými prostředky samo o sobě „zavazuje“ k platební povinnosti, i když taková povinnost nemusí nutně vzniknout, ale je pouze možná. Podmínka, na které závisí konkrétní splnění platební povinnosti, totiž není ve sféře vlivu spotřebitele a po uzavření smlouvy nenastane nový okamžik, kdy by byl spotřebitel vyzván k souhlasu se samotnou platbou.

41. Průměrný spotřebitel bez rozsáhlých technických a právních znalostí není schopen pochopit, zda je smlouva podmíněná, či nikoli. Lze tedy říci, že práva spotřebitele, který uzavírá smlouvu na dálku elektronickými prostředky, jako je tomu v původním řízení, jsou dostatečně chráněna pouze tehdy, pokud je v okamžiku, kdy klikne na tlačítko k podpisu smlouvy, výslovně informován o tom, že na sebe bere závazek zaplatit, aniž je třeba dalšího projevu jeho vůle.

42. Pokud jde o rozlišení navrhovaná žalobkyní v původním řízení, že se nejedná o skutečnou „platbu odměny“ z důvodu zvláštnosti situace, stačí uvést, že způsob odměňování prostřednictvím *success fee* je ve světě obchodníků zcela běžný a představuje skutečný způsob odměny za poskytnutou službu. Je to totiž obchodník, kdo se jednostranně rozhodne získat odměnu pouze v případě úspěchu nabízené profesionální služby a spotřebitel v tom nehraje žádnou roli. Důvody pro takovou odměnu mohou být velmi rozmanité, většinou však mají čistě obchodní povahu, aby motivovaly spotřebitele k podpisu smlouvy a aby nejednal vlastním jménem. To však podle mého názoru nemá vliv na kvalifikaci *success fee* jako úhrady nebo odměny.

43. Ve stejném smyslu hovoří systematický výklad a cíle směrnice. Jak Soudní dvůr jasně uvedl v rozsudku Fuhrmann-2⁷, okamžik přijetí je rozhodujícím okamžikem pro poskytnutí informací spotřebiteli. Soudní dvůr v tomto ohledu zdůraznil, že dokončení objednávkového procesu, které vede ke vzniku platební povinnosti spotřebitele, je zásadním krokem, neboť znamená, že spotřebitel souhlasí s tím, že bude vázán nejen smlouvou uzavřenou na dálku, ale i touto povinností. Mít tedy za to, že aktivací tlačítka nebo podobné funkce musí spotřebitel z okolností tohoto procesu vyvodit, že přijímá závazný platební závazek, pokud mu znění tohoto tlačítka nebo funkce neumožňuje s naprostou jistotou určit tyto důsledky, by znamenalo zpochybnit cíl směrnice 2011/83, jenž spočívá v zaručení vysoké ochrany práv spotřebitelů na poskytnutí informací.

⁶ – Písemné vyjádření Komise, bod 16.

⁷ – Viz rozsudek ze dne 7. dubna 2022, Fuhrmann-2 (C-249/21, EU:C:2022:269, bod 30).

44. Smluvní vztah, který je právní podmínkou platební povinnosti, vzniká spíše v okamžiku, kdy spotřebitel projeví svou vůli, tedy když klikne na tlačítko za účelem potvrzení objednávky.

45. Souhlasím s Komisí⁸, že ke stejnému výsledku vede i výklad založený na užitečném účinku ustanovení: povinnost dodržovat formální požadavky čl. 8 odst. 3 směrnice 2011/83 i v případě „podmíněné“ platby je totiž jediným způsobem, jak dostatečně zajistit informovanost a bezpečnost spotřebitelů v jejich obchodním styku s obchodníky. V mnoha případech závisí skutečná povinnost spotřebitele zaplatit na následných událostech, které spotřebitel nemůže ovlivnit, a vyloučení všech takových případů z působnosti informační povinnosti by nepřijatelně narušilo rozsah ochrany stanovený směrnicí.

46. Žalobkyně tvrdí, že takové řešení, jako je navrhované řešení, znamená pro spotřebitele riziko nejasností, protože není jasná pouhá možnost platební povinnosti podléhající podmínce vrácení neoprávněně zaplacených částek. Mám za to, že s ohledem na účely směrnice týkající se ochrany spotřebitele lze skutečný rozsah závazku objasnit ve smluvních podmínkách, které jsou spotřebiteli předloženy před přijetím platební povinnosti. Opačné řešení, tedy stanovení přijetí platební povinnosti (byť podmíněné) ve smluvních podmínkách bez výslovného odkazu při uzavření smlouvy, by zmařilo cíle směrnice.

47. Dále je třeba dodat, na rozdíl od toho, co podle všeho tvrdí žalobkyně, že s ohledem na cíl směrnice, kterým je zaručit spotřebiteli vysokou úroveň ochrany, neexistuje žádná potřeba podniku, se kterou je třeba tento cíl vyvážit. Není tedy zřejmé, jaké náklady nebo újmy by podniku vznikly přizpůsobením tlačítka povinností stanoveným směrnicí⁹.

48. Předkládající soud dále vznáší otázku, zda lze v případě podmíněných platebních povinností rozšířit samotný text tlačítka tak, aby bylo stanoveno, že platební povinnost vzniká až po splnění určitých podmínek. I v tomto bodě souhlasím s Komisí¹⁰, že jednoznačné znění čl. 8 odst. 2 druhého pododstavce směrnice 2011/83 takové rozšíření textu tlačítka vylučuje. Je totiž stanoveno, že tlačítko musí být snadno čitelným způsobem označeno „objednávka zavazující k platbě“ nebo jinou odpovídající formulací. To je v souladu se záměrem normotvůrce informovat spotřebitele při uzavírání smlouvy o jeho platební povinnosti jasným a jednoznačným způsobem a doplnění dalších informací k tlačítku by mohlo ohrozit srozumitelnost.

2. Dopady porušení formálních požadavků na platnost smlouvy: vůle spotřebitele a legitimace třetí osoby

49. Jak správně připomněla Komise ve svém vyjádření¹¹, podle čl. 3 odst. 5 směrnice 2011/83 se směrnice nedotýká smluvního práva jednotlivých států, například pravidla týkající se platnosti, sestavení nebo účinku smluv, pokud tyto aspekty nejsou upraveny touto směrnicí.

⁸ – Písemné vyjádření Komise, bod 21.

⁹ – Viz rozsudek ze dne 7. dubna 2022, Fuhrmann-2 (C-249/21, EU:C:2022:269, bod 31), podle něhož ačkoli je pravda, že při výkladu ustanovení směrnice 2011/83 je třeba zajistit – jak uvádí bod 4 odůvodnění této směrnice – správnou rovnováhu mezi vysokou úrovní ochrany spotřebitele a konkurenceschopností podniků a respektovat přitom svobodu podnikání, je třeba konstatovat, že takové vyvážení není v projednávaném případě relevantní, jelikož sepsání či změna výrazu uvedeného na tlačítku nebo funkci elektronické objednávky nepředstavuje žádnou významnou zátěž, která by mohla poškodit konkurenceschopnost nebo svobodu podnikání dotyčných obchodníků.

¹⁰ – Písemné vyjádření Komise, bod 24.

¹¹ – Písemné vyjádření Komise, bod 27.

50. Směrnice v čl. 8 odst. 2 druhém pododstavci s odkazem na povinnost jasně uvést platební povinnost v okamžiku učinění objednávky pouze uvádí, že pokud obchodník nesplní požadavky zde stanovené, „není spotřebitel smlouvou nebo objednávkou vázán“.

51. V rámci tohoto sporu se však neplatnosti smlouvy mezi obchodníkem a spotřebitelem nedovolává spotřebitel (nájemce), nýbrž třetí osoba (pronajímatel), která má určitý zájem na zrušení smlouvy, neboť by to vedlo k zániku nároku, který vůči ní uplatnil obchodník.

52. Jak vyplývá z ustálené judikatury Soudního dvora¹², od uplatnění zneužívajících ujednání musí být upuštěno, vyjma případu, kdy s tím spotřebitel nesouhlasí. Pokud tedy spotřebitel souhlasí s tím, aby zneužívající ujednání byla zachována, systém ochrany proti uvedeným ujednáním se nepoužije. To by totiž mělo rušivé účinky, které nemají nic společného s účelem směrnice 2011/83, jelikož aspekty ochrany individuálního zájmu spotřebitele jsou identifikovány jako zcela prioritní.

53. Rozsah působnosti článku 8 v rozsahu, v němž stanoví, že spotřebitel nebude objednávkou vázán, tedy není bezpodmínečný, ale v souladu se závěry Soudního dvora ve výše uvedených rozsudcích je omezen vůlí spotřebitele.

54. To v projednávané věci znamená, že určení neplatnosti a následné zrušení sporného ujednání, a případně celé smlouvy, mezi spotřebitelem a obchodníkem je ponecháno na vůli spotřebitele, na jehož ochranu je neplatnost ujednání výslovně určena.

55. Z toho podle mého názoru vyplývá, že při neexistenci opačných ustanovení ve vnitrostátním právu (vzhledem k zásadě procesní autonomie členských států) se třetí osoba může oprávněně dovolávat neplatnosti ustanovení smlouvy uzavřené mezi obchodníkem a spotřebitelem, pokud na tom má zájem, protože je na základě této smlouvy žalována. Soud však bude muset posoudit, zda se zájem třetí osoby a zájem spotřebitele shodují (nebo zda v každém případě mohou zájmy třetí osoby sloužit k ochraně spotřebitele), anebo zda se rozcházejí. Ve druhém případě, protože neplatnost stanovená ve směrnici na ochranu spotřebitele spadá do kategorie „ochranné neplatnosti“, bude muset soud bez ohledu na přesnou kvalifikaci ve vnitrostátním právu rozhodnout v souladu s vůlí spotřebitele. Pokud spotřebitel jasně vyjádří své přání zachovat účinky ujednání a smlouvy, může být důsledkem pouze zamítnutí návrhu na neplatnost podaného třetí osobou¹³.

56. Pokud to vnitrostátní právo nezakazuje, domnívám se, že třetí osoba je oprávněna dovolávat se případné neplatnosti ujednání smlouvy uzavřené mezi spotřebitelem nebo obchodníkem, pokud na tom má zájem, ale vzhledem k tomu, že neplatnost stanovená v článku 8 je „ochranná“, bude to vždy spotřebitel, kdo bude mít konečné slovo v tom, zda chce neplatnosti využít nebo zda chce účinky neplatného ujednání potvrdit následným projevem vůle (relativní neplatnost). Je tedy

¹² – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 4. června 2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350); rozsudek ze dne 17. prosince 2009, Martín Martín (C-227/08, EU:C:2009:792); rozsudek ze dne 3. října 2019, Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819). Viz také Annarita Freda, „Riflessioni sulle c.d. nullità di protezione sul potere-dovere di rilevazione officiosa“, in *Ricerche Giuridiche*, 2013, II, s. 583; Stefano Milanesi, „Le pronunce Pannon ed Eva Martin Martin sulla rilevabilità d’ufficio delle nullità di protezione“, in *Giurisprudenza Commerciale*, 2010, II, s. 801; Stefano Pagliantini, „La nullità di protezione tra rilevabilità d’ufficio e convalida“, in *Persona e Mercato*, 2009, I, s. 26; Rosalba Alessi, „Nullità di protezione e poteri del giudice tra Corte di Giustizia e sezioni unite della Cassazione“, in *Europa e Diritto Privato*, 2014, IV, s. 1173.

¹³ – Jak uvedla žalobkyně ve svých odpovědích při jednání dne 27. září 2023, nájemce potvrdil, že si přeje zachovat platnost smlouvy navzdory zneužívajícímu ujednání. Konkrétně poté, co předkládající soud vyjádřil pochybnosti o platnosti sporného ujednání, žalobkyně údajně kontaktovala nájemce s výslovným dotazem, zda si přesto přeje uzavřít smlouvu, a nájemce odpověděl kladně.

vyloučeno, aby třetí osoba mohla prohlásit za neplatné ujednání smlouvy mezi spotřebitelem a obchodníkem z důvodu, že je stížena neplatností, v rozporu s vůlí a zájmem spotřebitele, na kterého se vztahuje ochrana poskytovaná legislativním opatřením.

57. Poslední otázkou, která se týká účinků protiprávního jednání, jsou textové rozdíly mezi vnitrostátním ustanovením (§ 312j odst. 3 a 4 BGB) a čl. 8 odst. 3 směrnice 2011/83.

58. Znění vnitrostátního ustanovení, které provedlo směrnici 2011/83, totiž v podstatě stanoví, že smlouva může být považována za uzavřenou pouze tehdy, pokud obchodník dodrží zde stanovené povinnosti. Není pochyb o tom, že rozdíl ve významu ve vztahu ke znění směrnice není irelevantní, jelikož chybí jakýkoli odkaz na vůli spotřebitele. Z toho lze vyvodit, že podle vnitrostátního práva je neplatnost smlouvy v případě porušení stanovených formálních požadavků absolutní.

59. Vnitrostátnímu soudu přísluší ověřit, zda je možné provést výklad vnitrostátního práva v souladu s unijním právem na základě ustálené judikatury Soudního dvora. Zásada konformního výkladu totiž vyžaduje, aby vnitrostátní soudy učinily vše, co spadá do jejich pravomoci s tím, že vezmou v úvahu veškeré vnitrostátní právo a použijí metody výkladu jím uznané, aby zajistily plnou účinnost dotčené směrnice a došly k výsledku, který bude v souladu s cílem sledovaným touto směrnicí. Požadavek konformního výkladu s sebou konkrétně nese i povinnost vnitrostátních soudů změnit případně ustálenou judikaturu, vychází-li z výkladu vnitrostátního práva, který je neslučitelný s cíli směrnice. Vnitrostátní soud se proto nemůže platně domnívat, že dotčené vnitrostátní ustanovení nelze vyložit v souladu s unijním právem pouze z toho důvodu, že toto ustanovení bylo předtím konstantně vykládáno v rozporu s unijním právem¹⁴. Povinnost konformního výkladu vnitrostátního práva má nicméně určité meze a nemůže sloužit jako základ pro výklad vnitrostátního práva *contra legem*¹⁵.

60. Vnitrostátní soud tedy bude muset v projednávané věci zohlednit vnitrostátní právo jako celek, včetně zásady dobré víry, aby posoudil, zda je možný výklad vnitrostátního práva v souladu se zněním a duchem směrnice.

61. Konkrétně v projednávané věci, kdy se zdá, že nájemce si přeje zůstat vázán objednávkou učiněnou na internetových stránkách žalobkyně, by mohl vnitrostátní soud vyložit § 312j odst. 3 a 4 v tom smyslu, že by nepřistoupil k upuštění od uplatnění zneužívajícího ujednání, čímž by zachoval účinky smluvního vztahu mezi žalobkyní a nájemcem dotčeného ve věci v původním řízení¹⁶.

¹⁴ – Viz rozsudek ze dne 6. listopadu 2018, Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften (C-684/16, EU:C:2018:874, body 59 a 60).

¹⁵ – Viz rozsudek ze dne 6. října 2021, Sumal (C-882/19, EU:C:2021:800, bod 72 a citovaná judikatura).

¹⁶ – Podobné řešení přijal italský Corte di Cassazione (Kasační soud), zasedající v plénu, v rozsudku č. 28314 ze dne 4. listopadu 2019. V tomto ohledu viz Tommaso Febbrajo, „Uso selettivo della nullità di protezione tra buona fede e principi rimediale di effettività, proporzionalità e dissuasività“, in *Persona e Mercato*, 2021, II, s. 345; Giuseppe Vettori, „Nullità selettive e riequilibrio effettivo. L'evoluzione della buona fede“, in *Persona e Mercato*, 2019, IV, s. 21; Chiara Sartoris, „La sentenza delle sezioni unite sulla nullità selettiva: tra protezione e buona fede“, in *Persona e Mercato*, 2019, IV, s. 69.

C. Závěry

62. Na základě všech výše uvedených úvah navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na předběžnou otázku takto:

„Článek 8 odst. 2 druhý pododstavec směrnice 2011/83/EU musí být vykládán v tom smyslu, že v souvislosti s objednávkou za účelem uzavření smlouvy na dálku elektronickými prostředky, která zahrnuje aktivaci tlačítka nebo podobné funkce, musí text na tomto tlačítku splňovat požadavky tohoto ustanovení také v případě, kdy se na spotřebitele v okamžiku uzavření smlouvy vztahuje platební povinnost, která závisí na tom, zda v budoucnu nastane událost mimo sféru vlivu spotřebitele. To platí za předpokladu, že neexistuje žádný pozdější okamžik, kdy by spotřebitel mohl vyjádřit svůj souhlas s platbou.“